

STALNA IZLOŽBA CRKVE UMJETNOSTI U ZADRU, dio stalnoga postava

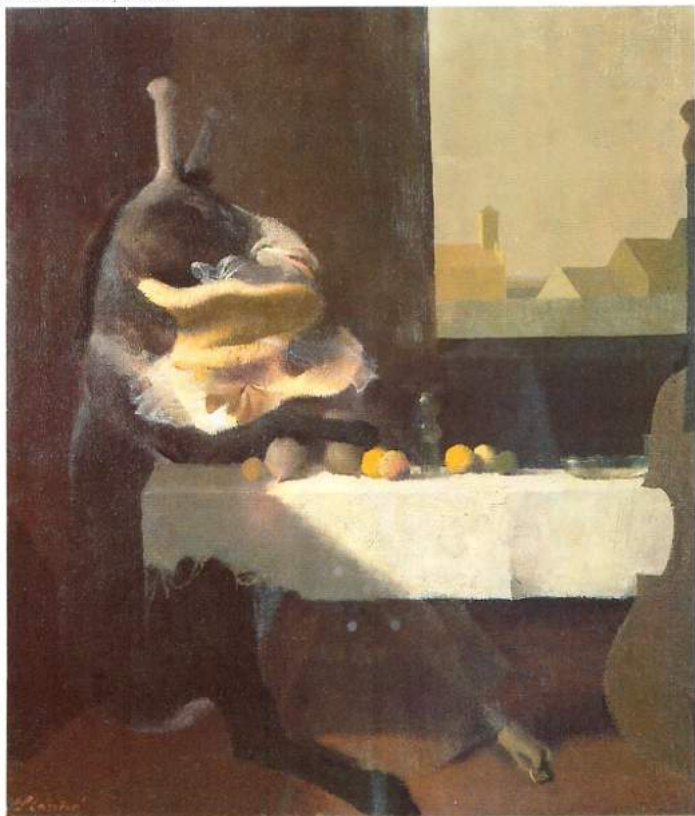
STALNA IZLOŽBA CRKVE UMJETNOSTI U ZADRU (SICU).

Osn. je 1976. u prostorima samostana Sv. Marije. Fundus zbirke čini oko 1000 predmeta koji su tijekom stoljeća prikupljeni i očuvani u tome samostanu. U stalnome je postavu izloženo više od 200 predmeta iz razdoblja VIII–XIX. st., izdvojenih iz riznice umjetnina zadarske katedrale i riznice slika samostana benediktinki a dopunjena je i posuđenim predmetima iz crkve Sv. Šime i Narodnoga muzeja u Zadru. Prikazana je i rekonstrukcija unutrašnjosti crkvice Sv. Nediljice iz XI. st., jednoga od ključnih umjetničkih spomenika ranoga srednjega vijeka.

Osobito se ističu primjerci kamenih svetačkih reljefa, srebrni relikvijari u obliku škrinjica i ruku, ophodni križevi te svetačka poprsja. Među slikarskim se djelima ističu slike »Majke Božje« P. Veneziana i »Majke Božje s Djetetom« Blaža Jurjeva te poliptih V. Carpaccia iz zadarske katedrale.

Barokno je doba zastupljeno mnogim slikarskim i zlatarskim radovima. Vrlo je vrijedna zbirka čipke.

M. STANČIĆ, *Svadba*

LIT.: I. Petricoli, Umjetnička baština samostana Sv. Marije u Zadru, Radovi HIIJZ, 1967. — Isti, Zadarsko zlatarstvo, Beograd 1971. — M. Krleža i M. Grgić, Zlato i srebro Zadra, Zagreb 1972. — Sjaj zadarskih riznica (katalog), Zagreb 1990. R.

STANCIJA, ladanjski arhit. sklop (vila i gospodarske zgrade) ograden redovito visokim zidom s ugaonim kulama i monumentalnim ulaznim portalom. Smještene su u središtu imanja venec. aristokracije ili domaćega istarskog plemstva, vezane putevima s agerom i glavnim prometnicama. Jezgru čini gospodareva vila bogato stilski ukrašena. Građene su po renesansnoj shemi, raspored je staromodan, piano nobile ima obavezan salon i bočne sobe. Na vanjskim se zidovima primjenjuju elementi baroknog stila te rokoka i baroknoga neoklasicizma. Arhitektura odgovara skromnijem standardu nižega plemstva (Franchovich, Grisoni, Gravisi). Stancije su za svoje doba moderna gazdinstva, namijenjena agrikulturi i povremenu boravku gospodara; opkoljene su gospodarskim zgradama, srasle sa zelesnilom krajolika.

Stancije su najčešće građene u Labinštini (Sv. Lovreč, Sv. Martin i Dubrova) i na primorju od Kopra do Poreča (Dajla, Seget, Grande, Franceschija); kašteli u kontinentalnoj Istri (Belaj, Lupoglav) imaju istu namjenu. Graditelji stancija su nepoznati. Glavnu zgradu impozantnijega sklopa barokne stancije Dajla kraj Novigrada dogradio je franc. arhitekt G. le Terrier du Manetot krajem XVIII. st.

LIT.: B. Giorgini, Memorie storiche antiche e moderne della terra e territorio d' Albona, Atti e memorie SIASP, 1906, 22. — B. Fučić, Izvještaj o putu po Istri 1949. god. (Labinski kotar i Kras), Ljetopis JAZU, 1953, 57, str. 74. — L. Parentin, I Benedittini a Daila, Pagine Istriane, 1969, 4. — Isti, Cittanova d' Istria, Trieste 1974. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. Ra. Mat.

STANČIĆ, Ivan (Piko), slikar (Dalj, 7. IV. 1952). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1977 (N. Reiser). Bio je suradnik Majstorske radionice Lj. Ivančića i N. Reisera 1977–79. God. 1979–81. usavršavao se na École supérieure nationale de beaux-arts u Parizu. Njegov je rani izraz nadahnut ikonografijom stripa (*Dolce vita*, 1977). Reducira ilustrativnost do ogoljeloga znaka strip-balona, koji mu služi kao konstruktivni crtački element na monokromnim površinama. Na iskustvima pop-arta i primarnoga slikarstva razvija svoju osebujnu gestu blisku dječjem crtežu (*Flying*, 1981; *Fuck off*, 1984; *Comb et Rock*, 1992). — Samostalno izlagao u Zagrebu, Koprivnici, Varaždinu i Sarajevu. Bavi se grafičkim oblikovanjem, televizijskom i filmskom scenografijom.

LIT.: T. Lukšić, Ivan Stančić (katalog), Zagreb 1981. — S. Špoljarić, Ivan Stančić (katalog), Koprivnica 1986. R.

STANČIĆ, Miljenko, slikar i grafičar (Varaždin, 1. III. 1926 — Zagreb, 13. V. 1977). Prve pouke iz slikarstva dobio u Varaždinu od L. Kralja-Medimurca. Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1949. Specijalni tečaj za grafiku završio 1952 (T. Krizman). Predavao na Akademiji u Zagrebu 1961–77. Bio je član »Petricice« (Lj. Ivančić, I. Kožarić, V. Michieli, M. Stančić, J. Vaništa), a od 1960. izlaze s belgijskom grupom »Fantasmagie«.

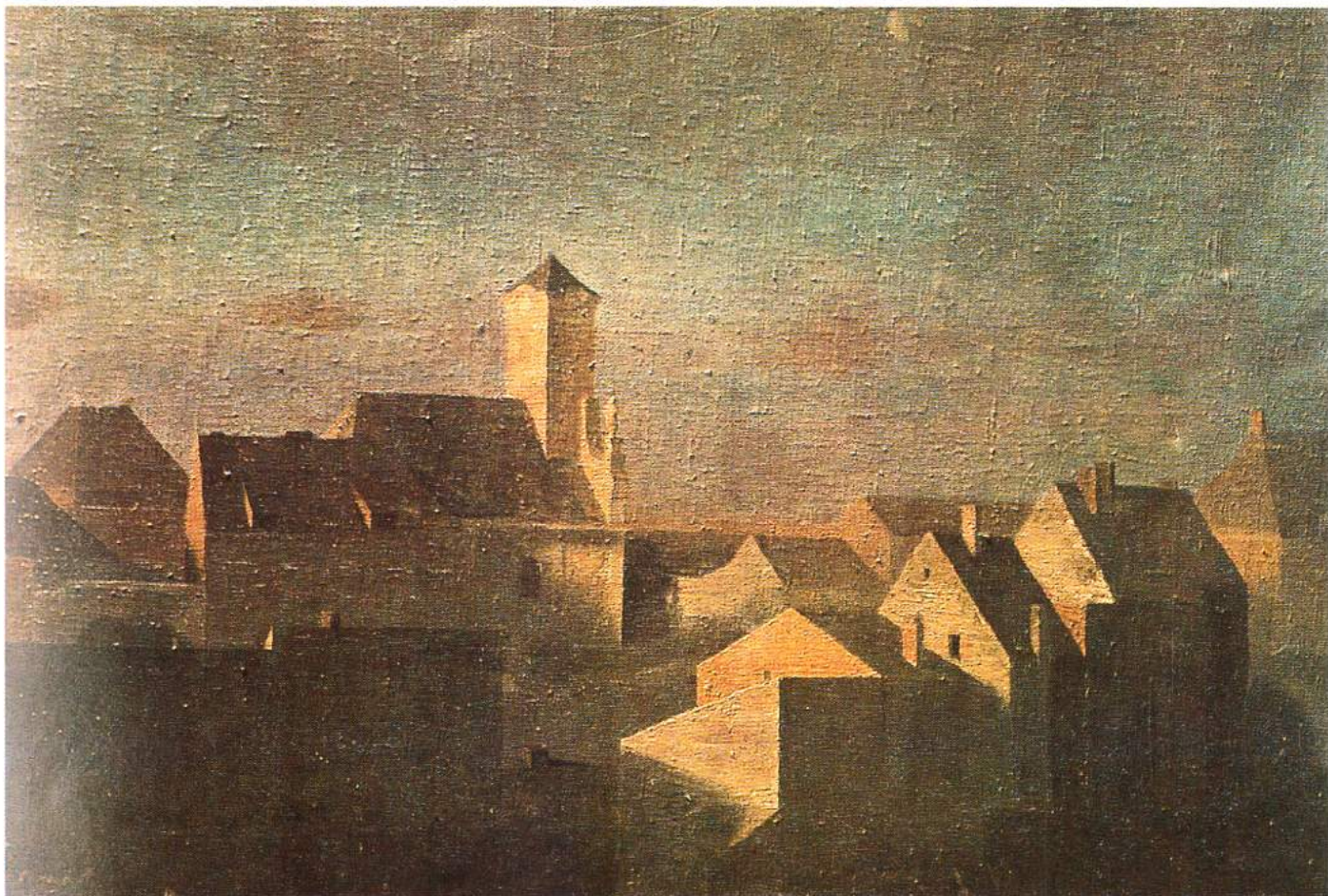
Zbog svoje snažne i osebujne vizije S. je već od prvoga samostalnog nastupa u Zagrebu 1952 (s J. Vaništom) smatran začetnikom nadrealističkoga slikarstva u Hrvatskoj. U lik. je kritici njegovo djelo svrstavano i drukčije (u magični realizam, metafizičko, fantastično ili fantasmagorično slikarstvo), premda je dvojna priroda njegovih slika (paradoksalna i nadrealna) uvijek ostala nesporna. Njegovo je slikarstvo prepuno intimnih i autobiografskih reminiscencija (*Mrtvo dijete*, 1954; *Mrtvačnica*, 1956; *Stara ulica*, 1955) i dojmova što ih umjetnik prima iz svoje okoline (*Zeleni interieur*, 1955; *Ljubavnici*, 1960). Služio se tehnikom starih majstora (Vermeer, G. de la Tour), slikajući začuđujućom perfekcijom i profinjanim tonskim nijansiranjem krajolike i figure u irealnim rasvjetama (*Rasap sna*, 1954; *Sirotninjske poklade*, 1957; *Promenada*, 1962). Emotivno vezan s tradicijskom linijom hrv. slikarstva (V. Karas, J. Račić, Lj. Babić), stvorio je jedinstvenu poetsku sintezu staroga i novoga, nostalgичnog i suvremenog. Njegovi su interijeri, krajolici i žanr-prizori ispunjeni tišinom i melankoličnom sjetom. Poslije 1955. stvara djela u kojima je, slikajući obrise varaždinskih krovova, trgova i ulica, na jedinstven način fiksirao poetičnost staroga Varaždina. Oko 1958. prevladava težnja prema plošnom i dekorativnom shvaćanju površine. U platnima s motivima kartaša, dječjih igara ili likova iz polusvijeta pretapaju se prepoznatljive oznake prostora u duboku, nestvarnu pozadinu pred kojom skupine dječaka-lutaka izvode svoju karnevalsku igru (*Dječje igre*, 1961). Poslije toga nastaju djela u kojima nastoji razgradnjom slikane površine ostvariti nove piktoralne vrijednosti (*Čekaonica*, 1964; *Svitanje*, 1964). Promjene koje unosi u svoje

M. STANČIĆ, *Franck*. Zagreb, Moderna galerija

M. STANČIĆ, *Sv. Florijan*, Varaždin, Zbirka slika Miljenka Stančića

slikarstvo nakon 1970. označene su u prvome redu obogaćenjem motiva erotskim sadržajem, ali i slikarskim postupkom koji ga približava novoj figuraciji. Geometrija njegovih ranih slika (*Ljubavna pjesma*, 1954) pretočila se krajem umjetnikova života u sklad organičkih oblika iz kojih izbija punoća životne energije (*Rađanje*, 1976).

Crtao je ilustracije za novine i časopise (*»Staklo-Straža«*, *»Vjesnik«*, *»Naprijed«*, *»Narodni list«*, *»VUS«*, *»Kerempuh«*, *»Republika«*). Bavio se grafikom (ciklus *Stare varaždinske dopisnice*, 1960; bibliografska mapa *Područje poljubaca* s pjesnikom Z. Golobom, 1976) i scenografijom (M. Krleža, M. Matković). — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1952 — s J.

Vaništom; 1955, 1956, 1961, 1964, 1975), Beogradu (1954, 1964, 1966, 1976), Rijeci (1959), Varaždinu (1959, 1961, 1975), Parizu (1959, 1969), Ljubljani (1960), Bruxellesu (1962, 1967), Splitu (1967), Vinkovcima (1968) i Vukovaru (1968). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1970/71. a posthumne izložbe u Zagrebu 1981. i Valjevu 1986. O M. Stančiću snimljeno je nekoliko filmova.

LIT.: Lj. Babić, Afirmacija talenata na prvoj izložbi dvojice mladih, VUS, 24. XI. 1952. — M. Bašičević, Hipoteza Stančić — Vaništa, HK, 1952, 11 — 12. — R. Putar, Vaništa i Stančić, ČIP, 1955, 25. — M. Krleža, Stančić, Zagreb 1964. — J. Uskoković, Miljenko Stančić — slike, crteži 1951 — 70 (katalog), Zagreb 1970. — I. Zidić, Nadrealizam i hrvatska likovna umjetnost (katalog), Zagreb 1972. — T. Maroević, Miljenko Stančić 1926 — 1977, ČIP, 1977,

M. STANČIĆ, *Mrtvo dijete*

293. — D. Horvatić, Miljenko Stančić, Izraz (Sarajevo), 1977, 10. — Z. Tonković, Mrtva priroda u novijem hrvatskom slikarstvu (katalog), Osijek 1979. — I. Zidić, Miljenko Stančić, Zagreb 1979. — Z. Košćević, Grafika u Hrvatskoj, u katalogu: Jugoslavenska grafika 1950–1980, Beograd 1986. — Z. Rus, Postojanost figurativnog 1950–1987 (katalog), Zagreb 1987. — Ž. Kć.

STANDL, Ivan, fotograf (Prag, 27. X. 1832 — Zagreb, 30. VIII. 1897). U Pragu završio tehničku školu; od 1864. živio u Zagrebu gdje je u svojem ateljeu snimao portrete, skupne fotografije i umj. djela. Važniji su njegovi snimci izvan ateljea: panorame, arhitektura i spomenici Zagreba, stare gradine, dvorci i krajolici Hrvatske. Svojim karakterističnim serijama opremao albume i mape fotografija (*Jurjaves*, 1867; *Uspomena na 1 obću hrvatsku učiteljsku skupštinu u Zagrebu 1875*; *Slike zagrebačkog potresa od 1880*; *Zagreb, I. gospodarsko-šumarska izložba 1891*, te dva albuma o Zagrebu, 1895). Njegova mapa *Fotografske slike iz Hrvatske* (1870) izložena je i nagrađena u Londonu 1874. Nagrađen je na izložbama u Zagrebu (1864), Moskvi (1872), Teplicama (1879), Székesfehérváru (1879), Egeru (1881), Trstu (1882) i Budimpešti (1885). Dobio je naslov fotografa Jugoslavenske akademije u Zagrebu (1874).

LIT.: Fotografija u Hrvatskoj, I. Rani zagrebački fotografi (katalog), Zagreb 1978. — N. Grčević, Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj, Zagreb 1981. — Fotografija u Hrvatskoj 1848–1951 (katalog), Zagreb 1994. — N. Gě.

STANIĆ, Josip (Stanios), slikar (Križ kraj Petrinje, 1. VIII. 1943). Studirao slikarstvo na Accademia di Belle Arti u Rimu (A. Ziveri). Slika portrete, figuradne kompozicije i krajolike u tradiciji pučkoga likovnog izraza te breughelovske asocijativnosti na tragu fovističke kromatike. — Samostalno izlagao u Zagrebu, Splitu, Dubrovniku i Sisku te u Francuskoj i Kanadi.

LIT.: G. Anelli, Incontro con Stanios, Roma 1976.

R.

STANIĆ, Milovan, slikar (Omiš, 3. V. 1929 — Los Angeles, 19. VII. 1989). Studirao na Akademiji u Zagrebu. Izlagao od 1950. Slikao motive iz Dubrovnika i Dalmacije, ekspresivnim potezima i suzdržanim koloritom (*Dubrovnik*, *Stradun*, *Sveti Vlaho*, *Hvar*). Njegovi se portreti (*Moj otac*, *Danijel*, *Boško*) odlikuju dramatičnim uranjanjem u psihi modela, a simbolične kompozicije govore o životnoj ugroženosti suvremena čovjeka (*Golubovi*). Poslije 1970. slikao groteskne prizore s aktivima naglašene čulnosti (*Paranoički doručak*). — Samostalno je izlagao u Dubrovniku, Splitu, Zagrebu, Beogradu, Novome Sadu, Parizu, Genovi, Hamburgu, Los Angelesu, San Franciscu i New Yorku.

LIT.: D. Dragojević, Milovan Stanić (katalog), Dubrovnik 1973. — A. Karaman, Slikarstvo i kiparstvo u Dubrovniku od 1945. do danas, u katalogu: 100 godina moderne umjetnosti u Dubrovniku, Dubrovnik 1978. — G. Quen, Hrvatski vedutisti od Bukovca do danas (katalog), Dubrovnik 1981. — Ž. Sa.

STANKIR, Stjepan, naivni slikar (Đurđevac, 13. VIII. 1937). Po zanimanju poljoprivrednik. Izlaže od 1953. Član Likovnoga društva »Mirko Virius« u Koprivnici (od 1957). Slika na staklu u tipičnoj maniri slikara podravskoga kruga, uglavnom prizore iz seoskoga života (*Pečenje rakije*, 1974). Samostalno izlagao u Đurđevcu (1960), Koprivnici (1960), Bjelovaru (1961) i Hlebinama (1990). Bavi se skulpturom.

LIT.: V. Bobnjarić-Vučković, Stjepan Stankir (katalog), Hlebine 1990.

N. Kri.

STANOJEVIĆ, Dušan, kipar (Split, 3. III. 1909 — 28. VIII. 1981). Studirao na akademijama u Zagrebu i Beogradu. Kao izraziti figurativni kipar radio portrete, poprsja, medaljone i reljefe u bronci i drvu. Bavi se sakralnom plastikom. Izradio poprsje M. Pavlinovića za knjižnicu u Makarskoj.

STARA GRADIŠKA, naselje i utvrda kraj prastaroga prijelaza preko Save, nasuprot Bosanske Gradiške. Postojala je već u XVI. st. Utvrda s dvama bastionima bila je okružena opkopima i naseljem opasanim trokutastim zidovima s bastionima. Tu su utvrdu Turci držali od 1537; 1688. i poslije, u više su je navrata obnavljali. — Veliku tvrđavu u sastavu Vojne krajine počeo je graditi G. E. Laudon 1762. — U naselju su nekada postojale pravosl. crkva Sv. Nikole (1745) s ikonostasom (1747), barokna župna crkva Sv. Mihovila (1776), te turbe tur. proroka Gajbije (XVII. st.), pokraj Savskih vrata. Utvrda i tvrđava razorene su u agresiji na Hrvatsku 1991–92.

LIT.: Stara Gradiška, Neven, 1983, 29. — G. Szabo, SG. — M. Kostić, Gajbijino turbe, Narodna starina, 1937, 33. — V. Bedenko, Urbanistička prošlost Stare Gradiške, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1976–77, 2–3. — Cultural Heritage of Croatia in the War 1991/92, Zagreb 1993. — A. Ht.

I. STANDL, *Portret žene*

STARA MARČA, selo blizu Ivanić-Grada. God. 1207. kralj Andrija II. poklonio je Marču regularnim kanonicima Sv. Groba jeruzalemskoga, koji su tu imali samostan. Na njegovim su ruševinama kaluđeri iz Rmnja (Bosna) osnovali manastir (1578–88). Marčanski arhimandrit Simeon Vretajanski postao je episkop »srpskog naroda u Ugarskoj, Slavoniji i Hrvatskoj« (1611), nakon što je priznao vrhovništvo rimskoga pape. On je podignuo drvenu crkvu i manastir Sv. Mihovila Arhandela. God. 1654–57. sagrađena je crkva križne osnove s kupolom, u srpsko-biz. stilu. Ogorčeni na uniju s kat. crkvom, Srbi su zapalili 1739. crkvu i manastir, ali su iznijeli važne dokumente (*Statuta Valachorum*, 1630), a crkv. predmete i knjige prenijeli u manastir Lepavinu. Marča je obnovljena do 1748, ali je ni pravoslavci ni grkokatolici nisu mogli održati pa je nakon kat. redovnika pijarista (1755–75) prepuštena propadanju. Ikonostas, stolice i pijevnica preneseni su u parohijsku crkvu u Lipovčanima. Rukopisne knjige, dijelom pisane i ukrašene u Marči (*Psaltir*, *Djela apostolska*, XVII. st.), čuvaju se u HAZU i Srpskoj pravoslavnoj mitropoliji u Zagrebu.

LIT.: D. Kašić, Srpski manastiri u Hrvatskoj i Slavoniji, Beograd 1971. — L. Dobronić, Posjedi i sjedište templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj, Rad JAZU, 1984, 406. — R.

STARA NOVALJA, naselje na Pagu. U njemu se nalaze ruševine romaničke crkvice Sv. Kristofora. Crkvu Sv. Marije sagradio je 1375. Ivuš Belobrad iz Paga (obnovljena 1988).

STARČEVAČKA KULTURA → PRAPOVIJEST

STARČEVIĆ, Ante, kipar (Zagreb, 29. VIII. 1933). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1957 (F. Kršinić, A. Augustinčić). Radi realističke skulpture u drvu, bronci i terakoti; u novijem razdoblju naglašava ekspresivnost oblika (ciklusi *Ličanke*, *Otočanke*, *Primorke*). Autor mnogobrojnih portreta (I. Režek, V. Filakovac, kardinal F. Kuharić) i spomenika (I. Paližana i P. Berislavić u zagrebačkoj katedrali, 1971; brončana vrata krstionice u šibenskoj katedrali, 1972; *Lavoslav Ružička* u Zürichu, 1987; *Podvodni ribolovac* u Malome Lošinj, 1989). Izveo niz crkv. djela u Visokom (1970), Stražemanu (1980), Širokome Brijegu (1987), Mariji Bistrici (1990), Rešetarima (1996) i dr. Radi reljefe, medalje i plakete u kojima se stilizirani figuradni prizori izdvajaju iz podloge (serija *Autoportret*,